

Attachment in Early Childhood: An Examination from John Bowlby and Mary Ainsworth

Gül DALGAR^{1,a}, Fatmana CİVİL^{2,b}, Ecem Nur SAVAŞ^{2,c}, Aytekin ŞAHİN^{2,d}

¹Department of Preschool Education, Faculty of Education, Burdur Mehmet Akif Ersoy University, Burdur, TURKEY

²Department of Preschool Education, Institute of Educational Sciences, Burdur Mehmet Akif Ersoy University, Burdur, TURKEY

ORCID: ^a 0000-0002-3980-9128, ^b 0000-0002-2035-0898, ^c 0000-0002-0452-0156, ^d 0000-0002-8594-4910

ABSTRACT

Attachment is defined as an emotional bond established with the caregiver or people starting from the prenatal period, starting from the first days of the baby's birth. The effects of these bonds with caregivers on children's personality are explained by attachment theories. The foundations of attachment theory, which has an impact on individuals' entire lives from early childhood; It was introduced by John Bowlby and later developed as a result of their work with Mary Ainsworth. Ainsworth deepened the attachment with his experimental and observational studies. In this way, attachment theory has been supported by both experimental and observational studies. Attachment theory, based on early childhood years, is expressed by Bowlby and Ainsworth as the main regulators in interpersonal relationships. Attachment in early childhood is influenced by the relationships that children establish with person / persons or objects / objects, influencing their entire development process, and most importantly, plays an important role in the formation and shaping of their personalities. Therefore, the purpose of this study is to examine attachment in early children in terms of John Bowlby and Mary Ainsworth. For this purpose, by examining Bowlby and Ainsworth's studies on early childhood attachment theory, in early childhood years; The relationships the children establish with their mother or primary caregivers are discussed.

Key words: Attachment theory, Early childhood attachment, John Bowlby, Mary Ainsworth.

Erken Çocuklukta Bağlanma : John Bowlby ve Mary Ainsworth Açısından İncelenmesi

öz

Bağlanma, doğum öncesi dönemden başlayarak bebeğin dünyaya geldiği ilk günlerden itibaren bakım veren kişi veya kişilerle duygusal olarak kurulan bir bağ olarak tanımlanmaktadır. Bakım veren kişilerle kurulan bu bağların çocukların kişiliği üzerine etkileri, bağlanma teorileri ile açıklanmaktadır. Erken çocuklukta itibaren bireylerin tüm yaşamını etkisi altına alan bağlanma teorisinin temelleri John Bowlby tarafından ortaya atılmış, daha sonraları ise Mary Ainsworth ile birlikte yaptıkları çalışmalar sonucunda geliştirilmiştir. Ainsworth ise bağlanmayı yapmış olduğu deneysel ve gözlemsel çalışmalarıyla derinleştirmiştir. Bu sayede bağlanma teorisi, hem deneysel hem de teorik çalışmalarla desteklenmiştir. Erken çocukluk yıllarına dayandırılan bağlanma teorisi, Bowlby ve Ainsworth tarafından kişilerarası ilişkilerde temel düzenleyiciler olarak ifade edilmektedir. Erken çocuklukta bağlanma, çocukların kişi/ kişiler veya nesne/nesnelere kurduğu ilişkilerden etkilenecek onların gelişim sürecinin tamamını etkilemekte ve en önemlisi kişiliklerinin oluşmasında, şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle bu çalışmanın amacı, erken çocuklukta bağlanmanın John Bowlby ve Mary Ainsworth açısından incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda, erken çocuklukta bağlanma teorisiyle ilgili olan Bowlby ve Ainsworth'ün çalışmaları incelenerek erken çocukluk yıllarında, çocukların anne veya birincil bakıcılarıyla kurdukları ilişkiler tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Bağlanma teorisi, Erken çocuklukta bağlanma, John Bowlby, Mary Ainsworth.

GİRİŞ

Erken çocuklukta anne-bebek etkileşiminin verimli olması, olumlu duygusal ve fiziksel gelişim için oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu yıllarda anne-bebek arasında kurulan duygusal ve fiziksel bağlar, ilerleyen zamanlarda çocukların başkalarıyla kuracakları bağlara da zemin oluşturmaktadır (Mikulincer ve Shaver, 2007).

Bağlanmanın başlangıcı, doğum öncesi dönemden başlayarak bebeğin dünyaya geldiği ilk günden itibaren birincil bakım veren kişiyle aralarında kurdukları etkileşime göre şekillenmektedir. Bu nedenle, kurulan bağın sağlıklı olması güvenli; bağlanmanın yetersiz veya dengesiz olması ise güvensiz bağlanmanın temellerini oluşturmaktadır (Ainsworth, 1963).

Bebeklerin anneleri veya birincil bakıcılarıyla kurdukları duygusal bağ, bağlanma teorisi ile ilk kez John Bowlby tarafından ortaya atılmıştır. Bowlby (1980)'ye göre bağlanma; "Kişilerin korktukları, hastalandıkları ya da yorulduklarında bir nesneye veya kişiye karşı duydukları güçlü yakınlık arzusudur." Yakınlık arzusunun karşılanıp karşılanmaması durumlarında erken çocuklukta güvenli veya güvensiz bağlanmalar şeklinde ortaya çıkmaktadır (Nakash-Eisikovits, Dutra ve Westen, 2000). Ainsworth ise bağlanma teorisine Uganda'da yaptığı deneyiyle katkı sağlamıştır. Bu deneysel çalışmalar sonucunda, çocukların davranışları gözlenerek bağlanmalarının anlaşılması sağlanmıştır (Bretherton, 2003). Bağlanmayla ilgili pek çok araştırmacı çalışmalar yapmış, sonuç olarak da bağlanma örüntülerinin bireylerin yaşamını ve başkalarıyla olan ilişkilerini şekillendirdiği görüşünü savunmuşlardır (Mikulincer ve Shaver, 2007; Sroufe, Egeland, Carlson ve Collins, 2005). Bu çalışmaların temeli, John Bowlby ve Mary Ainsworth'ün ortaya koyduğu bağlanma teorisine dayanmaktadır. Temelleri erken çocukluğa dayandırılan bağlanmanın bu iki kuramcı açısından incelenmesi önemlidir. Bu nedenle bu çalışmanın amacı, erken çocuklukta bağlanma teorisinin John Bowlby ve Mary Ainsworth açısından incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda Bowlby'nin bağlanma teorisini nasıl ortaya koyduğu, bu süreçte Bowlby ile birlikte çalışmalara yapan Mary Ainsworth'ün süreci nasıl şekillendirdiği, iki kuramcının birlikte çalışmalar yapması sonucunda ortaya koydukları erken çocuklukta bağlanma

örüntülerinin benzer ve farklı yönleri incelenmiştir.

Bağlanma Teorisi

Bağlanma teorisi, genel olarak İngiliz çocuk psikiyatristi ve psikanalisti olan John Bowlby ile ilişkilendirilir. John Bowlby; psikanaliz, deneysel psikoloji ve öğrenme kuramlarından yararlanarak çocuk gelişimine temel olacak ve psikoloji ile psikiyatrinin pek çok alanı için doğurgular sunacak bir kuram geliştirmek üzere çalışmalarını yürütmüş ve bağlanmayı ortaya koymuştur (Waters, 1981; akt. Kart, 2002).

1950'lerin psikanalizin görüşlerinin yetersiz olduğunu düşünen Bowlby, bu gözlemsel tekniklerin insanlara ve özellikle de anne-bebek ilişkilerine uygulanabileceğini fark etmesiyle ortaya çıkmıştır. Bebek-anne (birincil bakıcı) arasındaki duygusal bağın tanımlayıcı bir bakış açısıyla ortaya konulduğu teori, Mary Ainsworth'ün de katkılarıyla geliştirilmiş ve tanıtılmıştır. Daha sonraları bağlanmayı; Rudolph Schaffer ve Emerson, (1964) yetişkinlikte bağlanma kuramı olarak çalışılmışlardır. Bağlanmada, ayrılma ve yeniden birleşme çalışmaları Heinicke ve Westheimer, (1966) tarafından yürütülmüştür. Ambrose (1961), ise erken sosyal davranışlarla ilgili çalışmalar yapmıştır (akt. Bretherton, 2003).

Bowlby (1952)'nin Birleşik Krallık'ta hastanelerde yatan hasta bebek ve çocukların bakıcılarından ayrıldıktan sonra gösterdikleri tepkileri incelemesi, bağlanmanın ortaya konulmasında ilk öncül çalışmalar olmuştur. Harlow'un maymunlar deneyinde ise maymunların havluyla bir bağ kurması, bu bağın kendini güvende hissetme duygusu ile ilgili olduğunu göstermiştir. Lorentz (1935-1937)'in yaptığı araştırmada, yavru kazların doğumdan hemen sonra karşılaştıkları ilk hareketli ve büyük olan varlığı takip ettiğini gözlemlemiştir. Yavru kazların dünyaya geldikleri ilk andan itibaren güvenlik arayışı içerisinde olduklarını ve anne kazların bu güvenlik arayışını en iyi karşılayan varlıklar olduğunu saptamıştır.

Bowlby'nin bağlanma ile ilgili önerisi, bebeklerin güvende tutulması ve bakıcıların yakınında güvenlik ihtiyacından kaynaklı bulunmak istemeleri, insanlara özgü biyolojik davranışsal bir sisteme dayanmasındandır. Dahası böyle bir sistem, diğer memeli canlıların çoğunda da görülmektedir. Savunmasız olarak doğan memeliler, bakım verene bağımlı

olarak dünyaya gelmektedir ve bağımsızlıklarını kazanmadan önce uzun süre beklemek, yavrular için özellikle önemlidir. Bowlby, bağlanma sistemini birkaç biyo-davranışsal sistem olarak değerlendirmiştir. Bağlanma sistemini bebeğin ihtiyaçlarında ağılayarak, uzanarak, bakınarak sinyaller vermesi olarak açıklamıştır. Bu tepkilerin bakım verene duyulan yakınlık arzusunun kaynaklandığını belirtmiştir. Ainsworth ise bu yakınlık arzusunun, hayvanlarla yapılan çalışmalarla açıklamanın yetersiz olduğunu savunmuştur. Ainsworth, bağlanma teorisini temellerini açıklamada kısıtlı kalan kaynakları, yaptığı gözlemsel çalışmalarla derinleştirmiştir.

Bowlby ve Ainsworth bağlanma da bebeklik ve erken çocukluk yıllarını önemine vurgu yapmışlar ve çalışmalarının temellerini, erken çocukluk yıllarına dayandırmışlardır.

Erken Çocuklukta Bağlanma

Kişilerin sağlıklı kişilik gelişimlerinin sağlanmasında önemli etkenlerden biri, erken çocukluk yıllarında kurulan bağın kalitesidir. Bu etkileşimlerin kalitesi, bireylerin yaşamlarında sürdürdükleri ilişkilerine de yön vermektedir. Bireyin dünyaya gelmesiyle birlikte başlayan süreç, erken çocukluk yıllarında karakteri şekillendirmekte ve çocuklukta akran ilişkilerinde, yetişkinlikte eşle olan ilişkilerde, iş hayatlarında sergiledikleri rollerde de erken çocuk döneminde kazanılan bağın kalitesi etkili olabilmektedir.

Çocukların duygusal açıdan sağlıklı olabilmesinde kilit rolü anne veya birincil bakım veren kişi oynamaktadır. Çocuklukta kişiliğin gelişmesiyle anne veya birincil bakıcıyla girilen etkileşimler ve kurulan duygusal bağlar, çocuğun karakterine yön vermektedir. Bu nedenle erken çocuklukta bağlanmayı John Bowlby ve Mary Ainsworth, en kritik dönem olarak ifade etmişlerdir. Erken çocuklukta atılan bağların temelleri Bowlby ve Ainsworth'e göre, anneyle oluşan ilk dokunsal tepkilere dayanmakta ve daha sonra gelişerek devam etmektedir. (Bowlby, 1980). Bowlby ve Ainsworth; bir yaştan itibaren erken çocuklukta ihtiyaçların yerinde, yeterince ve zamanında karşılanması ile çocuklarda güvenli üssün kurulduğu ve bu sayede çocuğun güvenle dünyaya keşfe hazırlandığını ifade etmişlerdir (Ainsworth ve Bowlby, 1991). İlk yılında bebek, tam bir bağlanma örüntüsü oluşturamaz ama annenin ilgisini protesto edebilir. Bir yaşın sonunda bebekle kurulan

duygusal bağ, örüntü oluşturmaya ve çocuğun karakterini şekillendirmeye başlamaktadır. Bağlanma, çocukla annesi arasında kademeli olarak sevgiye dayalı olarak gelişen bir bağıdır. Anne-baba ile bebekleri arasındaki karşılıklı etkileşimlere bağlı olarak gelişim gösterir (Tulman, 1981).

Erken çocukluk yıllarında özellikle üç-altı yaşları arasında, çocuğun anneyle kurduğu güvenli ve güvensiz bağlanma örüntüleri, geri dönülemez şekilde karakterinin bir parçası olur, bu çocukların yetişkinlikte diğer nesne ve kişilerle kuracakları bağlanmalarını da şekillendirir. Erken çocuklukta bireylerin kurdukları güvenli-güvensiz bağlanma örüntülerinin tüm yaşamı etkisi altına aldığı, nesiller arası aktarılacak süre geldiği ve bireylerin ebeveyn olduklarında da kendi bağlanma örüntülerinin %70'ini çocuklarına aktardıkları tanımlanmıştır (Hamilton, 2000). Siegel ve Hartzell (2003). Ebeveyn çocuk etkileşimi; çocuğun öz farkındalığını ve içgüdülerle ilişkili beyin gelişimini etkilemektedir. Anne ve çocukta gözlenen başarılı duygu düzenleme becerisi, olumlu ilişkisel ve gelişimsel sonuçlarla ilişkilendirilirken başarısız duygulanım düzenlemesi, çeşitli uzun vadeli olumsuz sonuçlarla ilişkilidir (Schore 1994, 2001). Birçok etmeden etkilenen bağlanma, temelde annenin bağlanma örüntüsünden etkilenir. Güvenli bağlanan anneler, okul öncesi dönemde çocuklarını ayrılık için hazırlarken daha dikkatli davrandıklarını, ilk ayrılık-birleşmede daha duyarlı davranış sergilerler (Crowell ve Feldman, 1991). Kaçınan bebeklerin anneleri, bebeğin yakınlık arzularına karşı daha uzak davranan veya bebeğin yakınlık isteğini reddeden bireylerdir. Kararsız bebeklerin anneleri ise, bebeklerin arzularına karşı genellikle tutarsız, nadiren tepkisiz ve sıklıkla müdahaleci tavırlar sergilerler (Ainsworth ve ark. 1978).

Erken çocuklukta bağlanmanın temelleri John Bowlby tarafından ortaya atılmış ve Mary Ainsworth'ün de katkılarıyla genişletilerek yaygınlaştırılmıştır. Bowlby'nin erken çocuklukta kişilik gelişiminde duygusal etkileşimin önemine vurgu yapması ve ilk kez memeli hayvanlarda gözlediği bağlanma davranışlarının insanlarda daha uzun sürede ve daha güç oluştuğunu araştırmasıyla bağlanma teorisi ortaya çıkmıştır.

John Bowlby ve Erken Çocuklukta Bağlanma

John Bowlby'nin, bağlanma teorisi, psikanalitik kuramların anne-bebek ilişkisini karşılama yetersiz olduğu düşüncesiyle ortaya konulan bir kişilik gelişim teorisidir. John Bowlby, 1928'de Cambridge Üniversitesi'nden mezun olduktan sonra sıkı bir bilimsel eğitim almış ve gelişim psikolojisiyle de yakından ilgilenmiştir. Bowlby, bu süreçte hedeflerini yeniden gözden geçirmiş ve gönüllü olarak bir okulda uyumsuz çocuklarla çalışmalar yapmıştır. Çalışmalarını yaptığı zamanlarda iki çocukla yaşadığı deneyimler, daha sonraki çalışmalarının şekillenmesinde rol oynamıştır. Bu çocuklardan biri, önceki okulundan hırsızlık suçuyla atılmış ve tutarlı bir anne modeline sahip olmayan biridir. Diğer çocuk ise Bowlby'yi sürekli olarak takip eden, 7-8 yaşlarında ürkek davranışlar sergileyen bir çocuktur. Bu çocuklarla vakit geçiren Bowlby, erken çocuklukta çocuklarla kurulan ilişkilerin kişilik gelişimi üzerine etkilerini araştırmaya yönelmiştir (Senn, 1977). Bu sebeplerle Bowlby, tıp ve psikiyatri alanındaki çalışmalarının yanında bir de psikanaliz eğitimi almaya başlamıştır.

Klein (1932), Bowlby'nin psikanaliz eğitimi aldığı süreçte Freud ve kendi düşüncelerinden etkilendiğini ileri sürmüştür. Ancak Bowlby şiddetle bu düşüncelerden etkilenmediğini savunmuştur. Psikanaliz eğitimi tamamlayan Bowlby, Londra Çocuk Rehberlik Kliniğinde de bir süre çalışmalar yapmış ve vakaları yakından gözlemleyerek notlar almıştır. Bu notlar, onun ilk ampirik çalışması olmuştur. Bowlby (1944), klinikte uyumsuz çocuklarla çalışmış, daha önce okulda karşılaştığı çocuk gibi klinik hastalarının çoğunda da şefkatsiz ve hırsızlığa meyilli davranışlar gözlemlemiştir. Bowlby; bu klinikte 44 vakayı ayrıntılı incelemiş, davranış sorunlarının sebeplerini, anneden ayrılık ve ilgi yoksunluğu ile ilişkilendirilmiştir. Bowlby, kendi araştırma birimini kurarak çalışmalarını anne-çocuk ayrılıkları üzerine odaklamıştır. "Ayrılık" inkâr edilemez bir olay olduğundan bunun ebeveyn-çocuk ilişkisi üzerine etkilerine odaklanmıştır. Çocukların sevgi dolu bir anneyle (veya birincil bakıcıyla) istikrarlı ve tercihen tam zamanlı bir bağlanma ilişkisine ihtiyaç duyduğuna dair çalışmalar ortaya koymuştur (Riley, 1983).

Bowlby araştırmaları sonucunda, güvenli bağlanmanın olumlu sonuçlarının olduğunu, güvensiz bağlanmanın ise büyüyen çocuk için gelişimsel riskler taşıdığını savunmuştur (Bowlby

1980; Da Costa ve diğerleri 2000; Feeney ve diğerleri, 2003; Greenberg ve Speltz 1988; Schore 2001; Siegel ve Hartzell 2003; Sroufe, 1988). Güvenli bağlanmada çocuk, anneyle etkileşimde bulunarak güvenli bir üssünün olduğunu hisseder (Bialy, 2006). Bu modeldeki anne, çocuğu fiziksel ve duygusal olarak besleyebilir, onu sıkıntıya girdiğinde veya korktuğunda rahatlatır. Güvenli bağlanmada, anne çağırıldığında çocuğu için orada olur ve çocuğunun güvende hissetmesini sağlar. Güvensiz bağlanma stilleri sergileyen çocuklar ise mutsuz ve yabancılaşmış olarak görülmüştür (Bowlby, 1980). Güvensiz bağlanmaya sahip çocukları izleyen Bowlby, çalışmalarında da daha az iyimser sonuçlar elde etmiştir. Güvensiz bağlanma, depresif belirtilerle ve stresli durumlarda daha az yapıcı tepkilerle ilişkilendirilmiştir (Bowlby, 1980; Feeney ve ark. 2003). Güvensiz bağları olan çocukların neşeli olma olasılıkları daha düşüktür, genellikle yakın ilişkilerin zor olduğunu görürler ve zorluklar karşısında savunmasız olma eğilimindedirler. Ayrıca güvensiz bağlanan çocukların gelecekte evlenme ve çocuk sahibi olma konularında, zorluk yaşama olasılıkları daha yüksektir (Bowlby 1980).

Bowlby ile birlikte çalışmalar yapan Ainsworth, bağlanmayı açıklamada teorik çalışmaların yetersiz olduğu düşüncesini savunmuştur. Bu sebeple Bowlby ile yaptıkları çalışmalarına ara veren Mary Ainsworth, Uganda'da yapmış olduğu gözlemsel araştırmalar sonucunda bağlanmayı yeniden tanımlanmıştır.

Mary Ainsworth ve Erken Çocuklukta Bağlanma

Bowlby, bağlanma teorisinin uzunca bir süre (tek) kurucusu olarak görülmüştür. Zamanla yapılan araştırmalar sonucunda, Mary Ainsworth'ün bağlanma teorisinin kurucu ortağı olarak anılması sağlanmıştır. Bağlanma teorisine gözlemsel çalışmalarıyla katkı sağlayan Mary Ainsworth'tür (Bretherton, 2003). Bowlby'nin Tavistock Kliniğinde çalışmalar yaptığı zamanlarda, Mary Ainsworth'ün de aynı klinikte çalışmaya başlaması ile iki kuramcının yolları kesişmiştir. 1950'li yıllarda başlayan ortaklık, 1990 yılı, Bowlby'nin ölümüne kadar da devam etmiştir. Ainsworth'ün bağlanma teorisine katkısı yadsınamayacak derecede önem arz etmektedir. Bowlby ve Ainsworth, bir süre birlikte çalıştıktan sonra Tavistock Kliniği'nden ayrılan Ainsworth, anne-bebek iletişimde bireysel farklılıkları belirleyebilmek amacıyla çalışmaya başlamıştır (Bretherton, 2003).

Erken çocuklukta bağlanma üzerine çalışmalarına devam eden Mary Ainsworth, 1953 yılında Uganda'ya giderek, burada 26 bebeğin annesiyle etkileşimini incelemek üzere çalışmalar yapmıştır (Bretherton, 2003). Uganda'da kaldığı süreçte, iki haftalık zaman dilimlerinde iki saatlik çalışmalarla, anne-bebek etkileşimlerini gözlemlemiştir. Buradan elde ettiği gözlem sonuçları, anne-bebek etkileşiminde bireysel farklılıklarını incelemek için zengin bir kaynak sağlamıştır (Ainsworth ve ark. 1978). Bu gözlemlerde, bebeğin verdiği sinyallerin anne tarafından yanıtlanmasına göre 3 farklı bağlanma örüntüsünün olduğunu ortaya koymuştur. Bunlar; güvenli, güvensiz bağlanma ve henüz bağ kurmamış bebek örüntüleridir. Güvenli bağlanan bebekler, annelerinin varlığında keşiften memnun görünmüşler ve annelerinin yokluğunda çok az kaygılanmışlardır. Güvensiz bağlanan bebekler, annelerinin yardımıyla bile çok az keşif davranışında bulunmuşlar ve annelerinin yokluğunda çok ağlamışlardır. Bu durum, anne duyarlılığıyla ilişkilendirilmiştir. Henüz bağlanmamış bebekler ise annelerine fark edilir nitelikte değişen davranışlar sergilememişlerdir. Duyarlı annelerin bebekleri güvenli bağlanmaya meyilli olmuşlardır, güvensiz bebeklerin anneleri ise az duyarlı davranmışlardır. Dünya'ya yeni gelen bebeğin annesine veya başkasına hemen bağlanmadığını, ancak yaşamın ilk yılında bağlanmanın oluşmaya başladığını, ayrılma durumunda da oluşan bağdan dolayı bebeğin bunu protesto edeceğini ifade etmektedir (Bretherton, 2003). Bebekler, annelerin ilgilerini yetersiz bulduklarında genellikle ağlama davranışları sergilerler, bu durumda annenin ilgisi protesto edilir. Ainsworth ve arkadaşları (1978)'na göre bebeklerin protesto davranışları bağlanmanın ilk işaretleridir.

Bağlanma teorisini açıklayan en önemli çalışması "Yabancı Durum Deneyi"dir. Erken çocuklukta duygusal olarak sıkıntı yaşayan çocukların anne veya bakıcılarına yakınlık aradıklarında devreye giren, çocukların bağlanma yönelimlerini gözlemsel / klinik bir görüşme kaydı olan "Yabancı Durum" ile değerlendirilmesidir. "Yabancı Durum (strange situation) Deneyi"nde, laboratuvar oyun odasında bir yaş ve üzerindeki bebeklerin ebeveynlere bağlanmasını değerlendirmek için iki hafta boyunca 20 dakikalık gözlem kaydı tutulmuştur. Bu süreç sonunda, birkaç bölümden oluşan gözlem formları elde edilmiş ve bu gözlem formları sayesinde anne bebek arasındaki bağlanma örüntüleri incelenmiştir. Bebeklerin anneyi güvenli

bir üs olarak kullanıp kullanmadığı ve bir yabancı varlığına verdikleri tepkiler gözlenmiştir. Bebeklerin anneleriyle tekrar bir araya geldiklerinde gösterdikleri davranışlar bağlanma örüntüleri açısından değerlendirilmiştir (George, Kaplan ve Main; 1985).

Erken Çocuklukta Bağlanmanın John Bowlby ve Mary Ainsworth Açısından İncelenmesi

Erken çocukluk yılları, hem Bowlby hem Ainsworth için bağlanma teorisinin temellerini oluşturmaktadır. İki kuramcı da erken çocuklukta bağlanmanın nasıl şekillendiğini benzer ve farklı şekillerde açıklamışlardır. Farklı olarak, John Bowlby erken çocuklukta bağlanma teorisinin dört aşamasının olduğunu ifade etmektedir (Bowlby, 1980). Bu aşamalar 0-3. aylar arası ayırt edici olmayan sosyal tepkiselliklerdir. Bu aşamada dünyaya gelen bebekler bağ oluşturmazlar, sadece ihtiyaçlarının karşılanmasıyla yetinirler. İkinci aşama; 3-9. aylar arası ayırt edici olan sosyal tepkiselliklerdir, artık birincil bakım veren kişi (anne) ile duygusal bağ kurulmaya başlanır, fizyolojik ihtiyaçlar dışında da birincil bakım veren kişi (anne) ile vakit geçirme arzusu başlamaktadır ve annenin yüzünü sesini bu süreçte ayırt edebilir. 9-30. aylar arası güvenli üs kurulmaya başlar. Bu aylarda çocuk güvenli üs kurma çabasıdır. Güvenli üs, onun kendini güvende hissettiği ve duygusal olarak da doyum sağladığı zamanlardır. Son olarak dördüncü aşama ise 30. aydan sonra gelişen, dengelenmiş ortaklıkla bağlanma örüntüsünün karakteri şekillendirmesi ile tüm yaşamı etkisi altına almaktadır. Kendi bağlanma örüntüsünü oluşturan çocuk, anne dışında başkalarıyla bağlar kurmaktadır. Bu bağlanma evrelerine paralel olarak Mary Ainsworth, erken çocuklukta gözlem çalışmaları yapmıştır. Erken çocuklukta araştırmalar gerçekleştirebilmek için Uganda'ya giden Ainsworth, "Yabancı Durum" deneyini ortaya koymuştur.

Mary Ainsworth "Yabancı Durum" deneyleriyle gözlediği anne bebek davranışlarından yola çıkarak erken çocuklukta çocukların anneleriyle kurdukları bağı, güvenli ve güvensiz olarak temelde ikiye ayırmıştır (Ainsworth ve ark. 1978). Güvenli bağlanan çocuklar annelerinden ayrıldıklarında huzursuzluk yaşayabilirler, bu huzursuzlukları geçicidir ve anneleri geri geldiğinde mutlu olurlar ve güvenle çevreyi keşfe devam ederler. Güvensiz bağlanmanın anne-çocuk ilişkisinde farklılıklar göstermesinden kaynaklı olarak; hiç

Bowlby 9. aydan sonra bilinçli tepkilerin devreye girdiğini ve 3. yaştan sonra mizaca dönüştüğü sonucunu vurgulamıştır. Ainsworth ise 1 yaşın sonlarına doğru bağlanmayla ilgili ilk tepkilerin görüldüğünü, anne veya birincil bakıcıyla geçirilen zamana ve yakınlık ilişkisine göre erken çocuklukta çeşitli bağlanma örüntülerinin oluştuğunu ve gözlenebilir olduklarını ifade etmiştir. Bu çalışma sayesinde, bağlanma teorisinin kurucularının John Bowlby ve Mary Ainsworth olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Erken çocuklukta anne ile kurulan etkileşimler sonucunda güvenli, kaygılı, kaçınan ve hiç oluşmamış bağlanma örüntülerinin oluştuğu ifade edilmiştir. Bu örüntüler sonucunda; güvenli bağlanan çocukların keşfetmeye, öğrenmeye açık oldukları ve öz güvenlerinin yüksek olduğu, güvensiz bağlanan çocukların ise yüksek endişe, kaygı yaşadıkları ve özgüvenlerinin düşük olduğu açıklanmıştır. Güvensiz bağlanmada kendi içinde anne ile geçirilen zamana ve yakınlığa göre, kaygılı ve kaçınan olarak ayrılmaktadır. Kaygılı çocukların anneden ayrılmakta zorlandıkları, yalnız kalma korkularının olduğu, kaçınan bağlanmada anneden ayrılan çocuğun tepkisiz kaldığı ve duygusal duyarsızlık yaşadığı belirtilmiştir. Hiç oluşmamış bağlanmalarda ise bebeklerin yaşamlarının ilk yıllarında farkındalıklarının zayıf olduğu savunulmuştur. Bu nedenle, anne ve bebek arasında güvenli bağlanmasının erken dönemde sağlanması ve bu sürecin devam ettirilmesi önemlidir. Bunun için ebeveynlere gebelik, doğum ve doğum sonrası dönemde bebek bakımı, ebeveynlik tutumları, anne-bebek bağlanması ve bu bağlanmayı etkileyecek faktörler gibi konularda gerekli bilgi ve destek sağlanabilir. Bu danışmanlık hizmetleri doğrultusunda, ebeveynlere verilecek eğitimlere ilişkin çeşitli materyaller ve dokümanlar sunulabilir.

YAZARLIK KATKISI

Fikir: GD; Tasarım ve Dizayn: GD, FC; Literatürdeki kaynakların araştırılması: GD, FC, ES, AŞ; Kaynakları denetleme: GD, FC, ES, AŞ; Kaynakların derlenerek yazılması: GD, FC, ES; Makalenin hazırlanması: GD, FC, ES, AŞ; Makalenin son kontrolü: GD.

ÇIKAR ÇATIŞMASI

Makalede isimleri listelenen yazarların, makalede sunulan veriler veya makalenin konusu ile ilgili olarak herhangi bir kişi

ya da kuruluş ile çıkar ilişkisi yoktur.

FİNANSAL DESTEK

Yazarlar tarafından finansal destek almadıkları bildirilmiştir.

KAYNAKLAR

- Ainsworth, M. D. S. (1963). The development of infant-mother interaction among the Ganda. *Determinants of Infant Behavior*, 2, 67-112.
- Ainsworth, M. D. S. (1974). Citation for the G. Stanley Hall Award to John Bowlby. Unpublished manuscript.
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E. & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Ainsworth, M. D. S. (1983). Mary D. Salter Ainsworth. In A. N. O'Connell & N. F. Russo (Eds.), *Models of achievement: Reflections of eminent women in psychology* (s. 200-219). New York: Columbia University Press.
- Ainsworth, M. D. S. & Bowlby, J. (1991). An ethological approach to personality development. *American Psychologist*, (46), (s. 333).
- Bialy, L. K. (2006). Impact of stress and negative mood on mother and child: Attachment, child development and intervention. *Dissertation Abstracts International*, 67,(05).
- Bowlby, J. (1944). Forty-four juvenile thieves: Their characters and home lives. *International Journal of Psycho-Analysis*, 25, (s.19-52).
- Bowlby, J. (1952). *Maternal care and mental health: A report prepared on behalf of the World Health Organization as a contribution to the United Nations programme for the welfare of homeless children*. Geneva: World Health Organization.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and loss: Vol. 3. Loss: Sadness and depression*. New York: Basic Books.
- Bretherton, I. (2003). Mary Ainsworth: Insightful observer and courageous theoretician. *Portraits of Pioneers in Psychology*, 5, 317-331.
- Crowell, J. A. ve Feldman, S. S. (1991). Mothers' Working Models of Attachment Relationships and Mother and Child Behavior During Separation and Reunion. *Developmental Psychology*, 27, (s. 597-605).
- Da Costa, D., Larouche, J., Dritsa, M., & Brender, W. (2000). Psychosocial correlates of prepartum and postpartum depressed mood. *Journal of Affective Disorders*, 59, 31-40.
- Feeney, J., Alexander, R., Noller, P. & Hohaus, L. (2003). Attachment insecurity, depression, and the transition to parenthood. *Personal Relationships*, 10, (s. 475-493).

- George, C., Kaplan, N., & Main, M. (1985). The adult attachment interview. Unpublished manual. University of California at Berkeley, Berkeley, CA.
- Greenberg, M. T., & Speltz, M. L. (1988). Attachment and the ontogeny of conduct problems. In J. Belsky & T. Nezworski (Eds.), *Clinical implications of attachment* (pp. 177-218).
- Hamilton, C.E. (2000). Continuity and Discontinuity of Attachment from Infancy Through Adolescence. *Child Development*, 71, (3), (s.690-694).
- Heinicke, C. M., & Westheimer, I. (1966). *Brief separations*. New York: International Universities Press.
- Holmes, J. (2013). *John Bowlby & Attachment Theory*. (2nd. Ed.). London: Routledge.
- Kart, M. (2002). Yetişkin Bağlanma Stillerinin Bazı Bilişsel Süreçlerle Bağlantısı: Sağlık Personeliyle Yapılan Bir Çalışma. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Klein, M. (1932). *The psycho-analysis of children*. London: Hogarth Press.
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2007). *Attachment in adulthood: Structure, dynamics, and change*. New York, NY: Guilford.
- Nakash-Eisikovits O, Dutra L, Westen D. (2000). Relationship between attachment patterns and personality pathology in adolescents. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*, 41, (s.1115-1120).
- Riley, D. (1983). *War in the nursery. Theories of the child and mother*. London: Virago Press.
- Senn, M. J. E. (1977). Interview with John Bowlby. Unpublished manuscript, National Library of Medicine, Washington, DC.
- Schaffer, H. R., & Emerson, P. E. (1964). The development of social attachments in infancy. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 29 (Serial No. 94).
- Schore, A. N. (2001). Effects of a secure attachment relationship on right brain development, affect regulation, and infant mental health. *Infant Mental Health Journal*, 22(1-2), 7-66.
- Siegel, D. J., & Hartzell, M. (2003). *Parenting from the inside out: How a deeper self-understanding can help you raise children who thrive*. New York: Penguin.
- Sroufe, A. (1988). The role of infant-caregiver attachment in development. In J. Belsky & T.
- Sroufe, L. A., Egeland, B., Carlson, E. A., & Collins, W. A. (2005). *The development of the person: The Minnesota study of risk and adaptation from birth to adulthood*. New York, NY: Guilford.
- Tulman LJ. (1981). Theories of maternal attachment. *Advances in Nursing Science*, 3(4):7-14.